

МЕРЕЖА ОРГАНІЗАЦІЙ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
"ЗЕЛЕНА ЖИТОМИРЩИНА"

ЗВІТ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА 2021 РІК

ЗМІСТ

Напрямки роботи у 2021 році	3
Підтримка сільських жінок, дітей та внутрішньо переміщених осіб	4
Соціальна згуртованість та взаємодопомога громад	8
Заходи з поширення обізнаності та розбудови спроможності в громадах	15
Концепція зеленого відновлення на Поліссі. Інноваційні агроекологічні практики вирощування лікарських та нішевих рослин	25
Запровадження практики компостування органічних відходів в навчальних закладах та домогосподарствах	27
Моніторинг технології вермикомпостування	31
Зелене підприємництво. Навчальний онлайн курс	34
Досягнення	36
Партнери мережі	39

НАПРЯМКИ РОБОТИ У 2021 РОЦІ

підтримка жінок та дітей з особливими потребами

підтримка внутрішньо переміщених осіб в Донецькій та Луганській областях

робота з питань згуртованості та взаємодопомоги громад

волонтерство та лідерство сільської молоді у запровадженні агроекологічних та екологічно дружніх технологій

зелене відновлення, інноваційні агроекологічні практики вирощування лікарських та нішевих рослин

компостування органічних відходів шляхом вермикомпостування

розвиток зеленого підприємництва

ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКИХ ЖІНОК, ДІТЕЙ ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Підтримка діяльності груп самопомоги сільських жінок у розвитку власної справи, поширення продукції для підтримки імунітету серед дітей Житомирщини, в тому числі дітей з особливими потребами, продукції, що сприяє укріпленню імунітету та індивідуальному захисту, для протидії та зменшенню впливу коронавірусу, - саме ці види діяльності були в фокусі.

Завдяки підтримці Міжнародного фонду «Відродження» та ПМГ ПРООН-ГЕФ було практично апробовано концепцію зеленого відновлення та розвитку підприємницьких навичок сільських жінок, а також збільшено кількості дітей, в тому числі з особливими потребами, які отримали набори для підтримки імунітету.

- 16 сільських жінок розширили можливості для реалізації продукції власних домогосподарств, отримали знання щодо розвитку підприємницької діяльності, зокрема продукції бджільництва, діяльності груп самопомоги в громадах;
- за підтримки 4 постійнодіючих груп самоорганізації сільських жінок Житомирщини: 1 група – в селі Вишевичі Радомишльського району, 1 група – в селі Веприн Радомишльського р-ну, 1 групи - в м. Радомишль Житомирської області, 1 група – Станишівська ОТГ Житомирського району забезпечено виготовлення, пакування та передачу продукції бджільництва 110 дітям з сімей ВПО Донецької області;

- підтримано 150 дітей пільгових категорій (діти з інвалідністю, діти з особливими освітніми потребами, діти сироти, діти позбавленні батьківського піклування, діти з малозабезпечених сімей, діти чиї батьки є учасниками АТО, діти, батьки яких постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, діти із зони АТО, діти загиблих шахтарів);
- 190 дітей з особливими потребами, з малозабезпечених сільських родин, із шкіл-інтернатів та садочків Житомирської області отримали екологічно чисту продукцію бджолярства у вигляді наборів для підвищення імунітету та індивідуального захисту (антисептичне мило ручної роботи та маски);
- 400 дітей з сільських шкіл Вишевицької ОТГ Радомишльського району Житомирської області отримали маски індивідуального захисту.

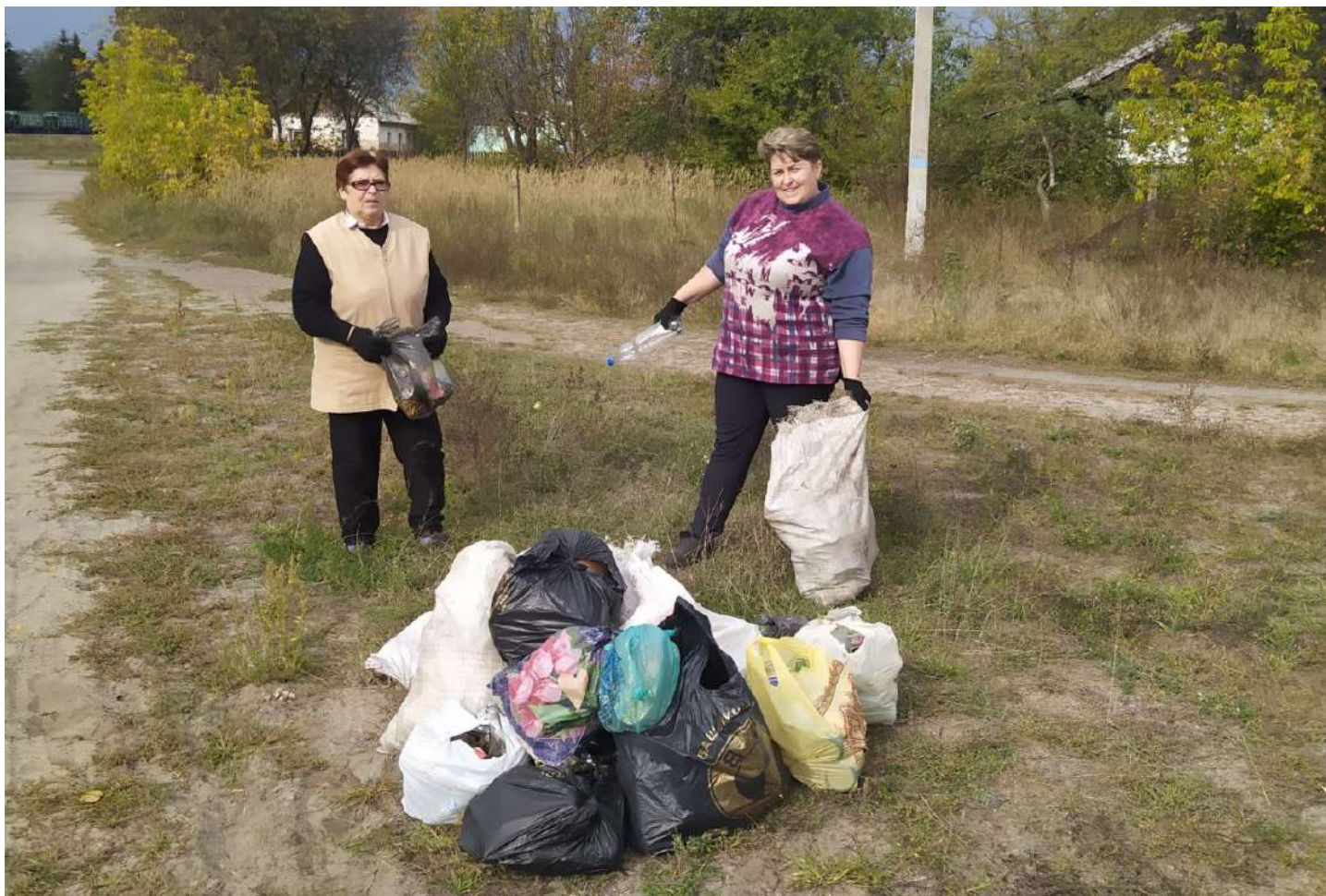
СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ТА ВЗАЄМОДОПОМОГА ГРОМАД

- 8 громад Житомирщини (Вишевицька, Радомишльська, Лутівська, Вепринська, Іршанська, Вирвенська, Кмитівська, с. Велика Горбаша Черняхівського району) отримали підтримку з питань розбудови соціальної згуртованості, самоорганізації та взаємодопомоги;
- 320 осіб об'єднаних територіальних громад (Вишевицької, Станишівської, Радомишльської громад) підвищили рівень знань щодо управління деградованими землями Полісся, безпечного та ефективного їх використання;
- 76 сільських жінок, взяли безпосередню участь у популяризації екологічної технології вирощування лікарських та нішевих культур на деградованих землях Полісся, зокрема ознайомили та застосували на свої присадибних ділянках методи запобігання продовольчій кризі через концепцію та інструменти зеленого відновлення (Green Recovery), що активно пропагується Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) як метод запобігання наслідками коронавірусної пандемії;
- 8 тренінгів проведено експертами Мережі ОГС "Зелена Житомирщина" для представників Донецької та Луганської областей (громади мм. Бахмут, Сіверськ, Торецьк, Покровськ, Станиця Луганська, Кремінна, Красноріченське, Сєвєродонецьк), зокрема для внутрішньо переміщених осіб. Заходи організовано в рамках програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансування урядів Данії, Швейцарії та Швеції. Тренінги проходили за темами: "Природоорієнтовані рішення та зелене відновлення в громадах", "Екосистемний підхід та роль заповідних територій у громадах"

"Сталий розвиток громад через обмін досвідом: соціально-екологічний вимір". Поширено обізнаність понад 240 осіб;

- 9 домогосподарств збільшили доходи через виробництво та реалізацію продукції місцевих жінок, що сприяє укріпленню імунітету (мед, перга бджолина, бджолиний пилок, прополіс тощо), а також індивідуальному захисту та здоровому способу життя (мило антисептичне господарське ручної роботи, маски захисні);
- 4 групи самоорганізації сільських жінок взяли активну роль у компостуванні та поширенні кращих практик землеробства в своїх громадах;
- 70 учнів Вишевицького ліцею з 5-ти сел Вишевицької громади та діти з особливими освітніми потребами Вишевицької спеціальної школи взяли спільну участь у посіві та вирощуванні лікарських рослин, таких як календула, меліса та ромашка лікарська на присадибних ділянках навчальних закладів;
- Розширено можливості 35 представників сільської молоді у волонтерстві та лідерстві, в тому числі допомогу дітям з особливими потребами, які проживають в школі-інтернаті на території Вишевицької громади;
- Організовано екологічну акцію до Всесвітнього дня прибирання «World Clean up Day» для учнів Іршанської ЗОШ с. Ірша Житомирської області спільно з ОГС "Зелена Житомирщина". Учасниками заходу стали 40 учнів Іршанської ЗОШ та 30 місцевих мешканців;
- Започатковано постійно діючу платформу «Еколідери соціальних змін» на базі Вишевицького ліцею Житомирського району у партнерстві з Представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні FES-Ukraine, спільно з кафедрою соціальної реабілітації та соціальної педагогіки КНУ, до якої увійшли представники молоді з 5 сіл Вишевицької ОТГ, науковці Поліського університету, вчителі ліцею, місцеві підприємці.

ВОЛОНТЕРСТВО ТА ЛІДЕРСТВО СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

- 13 квітня 2021 року учні Вишевицького ліцею та активні члени громади Вишевицької об'єднаної територіальної громади отримали новий досвід щодо компостування органічних відходів за допомогою вермибіоти (черв'яків) та стали активними учасниками інформаційно-просвітницької акції «Впроваджуємо Цілі сталого розвитку в громаді». Понад 230 учнів Вишевицького ліцею із 5 сіл Вишевицької ОТГ, а також вихованці Вишевицької спеціальної школи для дітей з особливими потребами наразі працюють над впровадженням вермিতেхнології виробництва біогумусу, при цьому вирішують проблему спалювання сухої рослинності, поводження з органічними відходами. Отримане органічне добриво сільська молодь будуть використовувати для підживлення ґрунту як на відкритих ділянках закладу, так і в теплиці для отримання високих врожаїв вирощеної продукції.

- 21 квітня 2021 року результати діяльності Мережі з питань розвитку аграрного сектору Полісся, враховуючи кліматичні зміни, висвітлені на IV Міжнародній науково-практичній

конференції «Кліматичні зміни та сільське господарство. Виклики для аграрної науки та освіти», організованої Науково-методичним центром ВФПО за підтримки ФАО.

- 3-4 червня 2021 року в м. Житомирі спільно з Поліським університетом Мережа виступили співорганізатором II Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасні тенденції розвитку галузі землеробства: проблеми та шляхи їх вирішення". Метою конференції було обговорення таких актуальних питань як проблеми та перспективи розвитку землеробства України та світу; органічні технології виробництва в галузі агрономії; інноваційні технології в рослинництві; екологічні проблеми землеробства; природоохоронний захист рослин; сучасні методи та способи їх вирішення; використання аерозйомки для вирішення геодезичних та землепорядних завдань. Конференція об'єднала більше 40 колективних праць наукового та практичного змісту - це близько 147 чоловік, науковців, практиків, аспірантів, наукових співробітників дослідних установ, громадських діячів та фермерів, результати яких опубліковані та видані у вигляді наукового збірника, обсягом 140 сторінок. Результатом II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку галузі землеробства: проблеми та шляхи їх вирішення» став випуск збірника з науковими тезами.
- 5 липня 2021 року спільно з кафедрою соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка у партнерстві з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні взято участь у відкритті Літньої школи соціального лідерства - 2021 у рамках ініціативи "Skills box соціального лідера" в м. Одеса. Цілі Школи полягали в реалізації студентами-учасниками з різних регіонів України власних проектів, можливості обмінятися досвідом та прокачати навички соціального лідера. На даному заході була представлена екологічної технології вирощування лікарських рослин на ділянці 0,05 га Вишевицького ліцею спільно з учнями закладу та дітьми з особливими освітніми потребами Вишевицької спецшколи.
- 7 липня 2021 року в м. Новоград-Волинський, Житомирської області взято участь у слуханнях комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики на тему «Актуальні питання соціального розвитку сільських територій». Учасниками комітетських слухань стали голови громад Житомирської області, депутати місцевих рад, науковці, фермери, народні депутати України, представники

Міністерств, голови департаментів, керівництво Житомирської ОДА та обласної ради. Мета даного заходу полягала у напрацюванні рекомендацій до змін у законодавстві, щоб врятувати сільські території та надати поштовх у їх розвиток.

- 8-9 липня 2021 року у м. Миколаїв взято участь в науково-практичній конференції «Природно-заповідна справа та управління природоохоронними територіями на Миколаївщині», яка присвячена 25-ти річчю створення природного заповідника «Єланецький степ», розвитку мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, дослідження біотичного та ландшафтного різноманіття на степовому ландшафті, екологічній освітньо-виховній роботі установ природно-заповідного фонду. За результатами роботи конференції була видана публікація збірки матеріалів, де розміщено 27 напрацювань, в тому числі поширено досвід Мережі щодо освіти в інтересах сталого розвитку та захисту та збереження різноманіття.
- 17 вересня 2021 року проведена екологічна акція до Всесвітнього дня прибирання «World Clean up Day» для учнів Іршанської ЗОШ с.Ірша Житомирської області спільно з ОГС "Зелена Житомирщина". Учасниками заходу стали 40 учнів Іршанської ЗОШ та 30 місцевих мешканців.

- 18 вересня 2021 р. взято участь у XIII-ому Всеукраїнському Ярмарку органічних продуктів, що проводилася спільно з Федерацією органічного руху України в рамках Органічного

тижня в Україні. Мета заходу полягала у поширенні кращих практик вирощування, сертифікації, просуванні на ринку, пропагуванні здорового способу життя та продукції, яка відповідає стандартам органічного виробництва, надання консультативної підтримки суб'єктам господарювання з питань органічного сільськогосподарського виробництва та ведення екологічно орієнтованого сільського господарства згідно з міжнародною практикою. Захід проходив в м. Києві на відкритому майданчику міжнародного виставкового центру. Учасниками заходу стали близько 1000 осіб. Під час Ярмарку сільські жінки Житомирщини, молодь мала можливість презентували органічні продукти та різноманітні еко-дружні вироби, зокрема натуральний мед та бджолину продукцію (віск, пилок, прополіс), продукцію овочівництва, екологічні косметичні засоби ручної роботи (мило, бальзами тощо), поширити кращі практики вирощування нішевих та лікарських культур, надати методичні рекомендації, провести інформаційно-просвітницьку роботу.

- 13-15 жовтня 2021 року Молодіжні лідери Мережі взяли участь в навчальній програмі «Молодіжне лідерство та сталий розвиток громад» за підтримки Баварського територіального агентства з охорони довкілля та Програми малих грантів ПРООН-ГЕФ. В рамках програми було вивчено досвід Німеччини у впровадженні низьковуглецевих технологій, інноваційного зеленого та сталого виробництва, управління відходами, водними ресурсами, сталих інфраструктурних рішень.

- 24-25 листопада 2021 року на базі Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» відбулася XXI Міжнародна науково-практична конференція "Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики". В рамках програми конференції представники Мережі ОГС "Зелена Житомирщина" разом з колегами представили кращий досвід та практики реалізації інклюзивних, освітніх, соціальних та екологічних проєктів ПМГ ПРООН-ГЕФ у доповіді «Співпраця громадських організацій та освітніх закладів в сфері інклюзивних реабілітаційних практик та зеленого відновлення за підтримки ПМГ ПРООН-ГЕФ».

ШКОЛА СОЦІАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА

В рамках проєкту підтримано участь молодіжних лідерів ПМГ у Школі соціального лідерства 2021 «Молодіжні практики соціального проєктування» - майданчика неформальної освіти, створеного для підтримки і розвитку талановитої студентської молоді та молодіжних лідерів. Реалізація Школи соціального лідерства здійснювалася у партнерстві з кафедрою соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні.

Участь у школі – це можливість втілити ідею соціального проєкту в реальність, отримання навиків командної роботи, проходження online навчання з основ соціального проєктування. Таким чином, участь у Школі соціального лідерства можна розглядати як

системний процес розбудови спроможності молоді, який здійснювався з лютого по липень 2021 року, в тому числі з підготовки та реалізації проектів, соціальної інклюзії, молодіжного лідерства та гендерної рівності.

1 червня 2021 під час проведення Конференції «Дитина у тривожному середовищі: розвивальні і відновлювальні практики» учасниками презентовано освітній проект «Школа соціального лідерства». Переможцями конкурсу та учасниками Школи стали 15 команд, до складу яких увійшло 52 молодіжні лідери з числа студентства та представників молодіжних громадських організацій. Команда "Еколідери соціальних змін" з Мережі «Зелена Житомирщина» стала однією з переможців, до складу якої увійшли молоді лідери з Житомирської, Рівненської та Київської областей. Команда соціального проекту «Еколідери соціальних змін» презентувала проект в у співпраці з Вишевицьким ліцеєм, який спрямований на навчання молоді, технологіям вирощування, догляду за посівом, обробкою лікарської сировини та створення імунозміцнюючих фіточаїв. Про соціально-екологічний проект можна довідатися із [відеоролику](#) «Зелене підприємництво для школярів».

РОБОТА З МОЛОДДЮ У ВПРОВАДЖЕННІ СТАЛИХ ІНІЦІАТИВ ДЛЯ ГРОМАД

Мережа взяла участь в молодіжній інноваційній програмі ПМГ ПРООН-ГЕФ «Молодь і зміна клімату», яка спрямована на розбудову потенціалу молоді у прийнятті екологічно обґрунтованих рішень, розширення можливостей та подолання бар'єрів з якими стикається молодь під час реалізації своїх ідей.

Представники Мережі «Зелена Житомирщина» увійшли до складу Молодіжної групи ПМГ ГЕФ, метою якою є підтримка та розбудова спроможності молоді, у розвитку та впровадженні сталих ініціатив для громади, обмін досвідом та реплікація результатів на національному та міжнародному рівні.

Мережею у співпраці з ПМГ ПРООН-ГЕФ та організаціями громадянського суспільства «Освіта в інтересах сталого розвитку» було організовано Конкурс молодіжних ініціатив, надано організаційно-методичну та експертну підтримку, забезпечено сталість молодіжних ініціатив. Учасники знімали

короткий відеоролик, щоб показати свій регіон та громаду, розповідали про свою молодіжну ініціативу, щоб отримати підтримку на її реалізацію та долучитись до активних кліматичних дій.

Переможцями Конкурсу було реалізовано такі проекти в Житомирській та Рівненській областях:

- Науково-практичний гурток факультету лісового господарства та екології Поліського національного університету "Forest True" впровадив проект «Зелена Житомирщина», в рамках якого були проведені роботи з висадки рідкісних насаджень та огороження ділянки з насадженнями від тварин. В рамках проекту було висаджено біля 2000 рідкісних хвойних порід (модрина європейська, сосна кримська, сосна кедрова сибірська, сосна кедрова корейська) на площі 5000 м². Проект «Зелена Житомирщина» - це приклад наслідування ініціативної молоді регіону та майбутній екскурсійний об'єкт та лісо насіннева база рідкісних та цінних насінневих порід.
- Житомирський агротехнічний коледж впровадив проект «Молодь Житомирщини - агенти змін зі збереження довкілля для майбутніх поколінь!» в рамках якого був виготовлений інформаційний банер щодо популяризації електротранспорту серед молоді. Банер містить інформацію щодо переваг та недоліків електрокарів, найбільш популярних електромобілів в Україні, порівняльна характеристика вантажного бензинового автомобіля та електромобіля. Виготовлення банеру відіграє важливу інформаційно-освітню роль для сучасної молоді, забезпечить сталість проекту, ставши навчальною платформою для абітурієнтів та гостей закладу, що сприятиме можливості в подальшому розробляти та впроваджувати екологічні проекти та ініціативи в закладах освіти.
- Молодіжна громадська організація "Молодь за краще майбутнє" впровадила проект «Екосумка як альтернатива пластиковим пакетам» в рамках якого було виготовлено 90 екосумок, що сприятиме заохоченню молоді використовувати екосумки замість пластикових пакетів та сприятиме поширенню екологічного мислення та звичок. Крім того, в рамках проекту в Сновидовицькому ліцеї Рівненської області було встановлено сміттєві баки для сортування відходів та висаджено три дерева.
- Об'єднання разумковців "Нове покоління" Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова впровадило проект "Молодь Бердичева в екодії» в рамках якого було створено та технічно оснащено розсадник рослин в м. Бердичів, зокрема

висаджено 80 яблуневих дерев та 175 хвойних кущових рослин з яких щороку будуть проводити живцювання для вирощування нових саджанців. Виготовлено 2 відео ролики та 40 інформаційних буклетів про дослідження з визначення оптимальних умов та технології вирощування саджанців з насіння. Організовано постійно діючий природоохоронний захід «Зелені кроки 100+».

З метою забезпечення сталості молодіжних ініціатив було надано підтримку та знято відеоролики, проведені інтерв'ю з учасниками.

Слід відзначити, що відеоролики молодіжних кліматичних ініціатив ПМГ ПРООН-ГЕФ з Бердичева та Поліського національного університету увійшли до топ-30 Міжнародного молодіжного конкурсу відеоробіт «Відновлення балансу з природою», що проводився в рамках проекту Earthbeat. Відеоролики були продемонстровані під час 26-ої сесії Конференції сторін Рамкової конвенції ООН (31 жовтня – 2 листопада, м. Глазго, Великобританія).

З відеороликами можна ознайомитися за посиланнями:

- [Бердичевський Центр позашкільної освіти ім. О. Разумкова – ініціатива «Youth of Berdychiv for eco actions»;](#)
- [Поліський національний університет - ініціатива «Green Zhytomyr region»](#)

16 - 17 червня 2021 року в м. Чернігів представники молоді Мережі «Зелена Житомирщина» та переможці Конкурсу молодіжних екологічних ініціатив, представили результати своєї діяльності та обмінялися досвідом з представниками молоді з інших регіонів, під час Всеукраїнського дитячого екологічного форуму "Діти за довкілля: Майбутнє обираємо Ми!". У рамках Форуму було здійснено обмін досвідом щодо впровадження молодіжних екологічних ініціатив, проведено ряд тематичних виставок, майстер-класів, екологічних практикумів, ігор, екскурсій та екологічних квестів. Так, було здійснено виїзд на агробіостанцію Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді, проведено майстер-клас "Знайди свій екологічний напій", Ярмарку знань Інноваційної програми ПМГ ГЕФ "Молодь та зміна клімату", квест "Цілі сталого розвитку в дії" та навчальну екскурсію "Протидіємо змінам клімату".

КОНЦЕПЦІЯ ЗЕЛЕНОГО ВІДНОВЛЕННЯ НА ПОЛІССІ. ІННОВАЦІЙНІ АГРОЕКОЛОГІЧНІ ПРАКТИКИ ВИРОЩУВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ТА НІШЕВИХ РОСЛИН

Адаптивна технологія вирощування лікарських та нішевих рослин є унікальною та екологічнобезпечною технологією, розробленою науковцями Поліського національного університету, експертами проєкту із залученням місцевих фермерів та представників громади. Особливість даної технології полягає у тому, що для Поліського регіону вона є ефективним методом боротьби із деградацією земель, зупиненням ерозійних процесів, вагомим рішенням у боротьбі з проблемою щодо зміни клімату та підтримки найбільш вразливих категорій населення в період глобальної кризи, породженої пандемією COVID-19.

Вирощування саме лікарських рослин та нішевих культур, таких як розторопша плямиста, ромашка лікарська, календула, амарант, чорний кмин є дієвим інструментом у боротьбі з деградацією земель. Також, вирощувані лікарські та нішеві культури являються гарною сировинною базою для створення високоякісних лікарських зборів та фіточаїв для підвищення імунітету та профілактики різноманітних захворювань без медикаментозного навантаження на організм, що робить їх безпечними для дітей, хворих та осіб похилого віку. Даний напрямок є перспективним з огляду на те, що застосовані

технології мінімізують або взагалі виключають будь-який хімічний вплив, що робить можливим залучення до процесу школярів, студентів, молоді та сприяє створенню додаткових робочих місць в сільській місцевості.

Розроблено технологічні карти, які дозволяють відтворити отриманий повноцінний технологічний цикл в розрізі кожної нішевої культури з врахуванням її біологічних особливостей, технології обробітку ґрунту, удобрення, норм і способів посіву, шляхів догляду та боротьби з бур'янами, шкідниками та хворобами, збирання та післязбиральної доробки. Дані рекомендації мають науково-обґрунтований підхід та можуть бути використані як науковцями в подальших дослідженнях, так і впровадженні в господарствах різних форм власності.

На базі Дослідного поля Поліського національного університету в с. Велика Горбаша Черняхівського району Житомирської області були відпрацьовані механізми адаптації даної технології до ґрунтово-кліматичних умов регіону.

Досвід запровадження технології вирощування лікарських та нішевих рослин у співпраці з сільською молоддю, дітьми з особливими потребами, навчальними закладами було представлено в рамках міжнародного семінару «Участь молоді у вирішенні проблеми зміни клімату в рамках реалізації проектів ПМГ ГЕФ/ПРООН у Білорусі, Україні та Молдові – обмін досвідом» у рамках ініціативи інструменту ООН «Південь – Південь» (16-17 листопада 2021 року).

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИКИ КОМПОСТУВАННЯ ОРГАНІЧНИХ ВІДХОДІВ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ДОМОГОСПОДАРСТВАХ

На сьогоднішній день, однією із найбільших екологічних проблем людства, що призводить до забруднення води, повітря, ґрунту є проблема утилізації та переробки органічних відходів сільськогосподарського виробництва. Хоча в світі існує багато технологій щодо переробки органічних відходів, але більшість із них не є безвідходними.

Науковцями Поліського національного університету було розроблено технологію виробництва біогумусу шляхом вермикомпостування органічних відходів, яка є успішною альтернативою щодо утилізації і переробки органічних відходів за допомогою вермикультури або черв'яків та включає такий процес як вермикультивування.

Метод вермикультивування передбачає штучне розведення черв'яків для переробки органічних відходів у вермикомпост, який є біологічно активним високоефективним органічним екологічно безпечним добривом. Даний метод істотно обмежує або виключає небезпеку забруднення навколишнього середовища органічними відходами і дозволяє отримати біогумус, основними агроекологічними властивостями якого є велика кількість корисної мікрофлори та екологічна безпечність для довкілля.

Дана технологія заснована на здатності черв'яків поглинати в процесі своєї життєдіяльності рослинні залишки і ґрунт.

В організмі черв'яків вони подрібнюються, біохімічно трансформуються, збагачуються деякими поживними елементами, ферментами і мікроорганізмами. При проходженні органічних відходів через кишківник черв'яків зникає неприємний запах, знижується зараженість відходів патогенами, зменшується їх об'єм і в результаті фізико-хімічних, біохімічних і мікробіологічних перетворень в кишківнику дощових черв'яків вони перетворюються в біогумус - органічне добриво, яке має значну агрономічну цінність.

Було проведено ряд наукових досліджень, які показали що використання дощових черв'яків має ряд переваг, на відміну від інших методів компостування. Цінність даних наукових досліджень полягала в тому, що вперше в умовах Житомирського Полісся було проаналізовано ефективність застосування трьох видів черв'яків (Дендробена (черв'як Європейський), Каліфорнійський та Старатель).

Розроблена технологія описана у навчальному посібнику «Органічні добрива», який розрахований для студентів під час підготовки до профільних дисциплін у системі базової та післядипломної освіти спеціальності 201 «Агрономія», а також є корисним для фахівців сільського господарства і органів виконавчої влади.

Розроблено плакати «Від компостного контейнера до біогумусу» та поширено в освітніх закладах, громадах, сільських домогосподарствах Житомирської, Чернігівської та Київської областей. (Плакат розміщено за [посиланням](#))

Зазначену технологію було апробовано серед 10 навчальних установ та домогосподарств, для цього було закуплено необхідне обладнання та виготовлено 10 компостних ящиків з технологією вермикомпостування, організовано супровідні організаційні заходи для їх встановлення. Так, в Житомирській та Чернігівській областях було успішно встановлено 10 компостних контейнерів з технологією вермикомпостування, зокрема

в 5 закладах освіти:

- Водотіївському ліцеї Брусилівської селищної ради Житомирської обласної ради;
- Кмитівській спецшколі-інтернат Житомирської обласної ради;
- Комунальній установі Вишевицької сільської ради «Вишевицький ліцей» Радомишльського району Житомирської області;
- Чернігівському обласному педагогічному ліцею для обдарованої сільської ради;
- Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка».

в 2-х навчально-реабілітаційних центрах Чернігівської області:

- Комунальному закладі "Чернігівський навчально-реабілітаційний центр № 2" Чернігівської обласної ради;
- Комунальному закладі "Чернігівський навчально-реабілітаційний центр №1" Чернігівської міської ради.

в установі природо-заповідного фонду:

- Мезинському національному природному парку;
- 2 - ох домогосподарствах сільських жінок.

Під час встановлення компостних контейнерів у кожному із 10 об'єктів на місцях були проведені інструктажі у вигляді майстер-класів щодо раціонального використання компостного контейнера та запровадження технології вермикомпостування із можливістю вермикультивування, а також були передані інформаційні матеріали – плакати із описом 6 простих кроків вермикомпостування. Постійно триває зворотній зв'язок з науковцями Поліського національного університету для кращого засвоєння основних аспектів інноваційної технології компостування за допомогою дощових черв'яків, і разом з тим перспективного напрямку формування й розвитку екологічних основ сільськогосподарського виробництва на основі стратегії сталого розвитку, з метою отримання якісної та безпечної продукції.

За результатами діяльності руху «Компостування в громадах – молодь діє!» розроблено відеоролик про практичну діяльність та переваги компостування. Відеоролик «Інноваційні агроекологічні рішення для сталого сільського господарства Полісся», демонструє технології вирощування лікарських рослин та використання технології компостування в умовах навчального закладу, на базі Вишевицького ліцею у співпраці з Поліським національним університетом.

З метою моніторингу та аналізу ефективності впровадження технології вермикомпостування та вермикультивування було проведено анкетування серед закладів освіти, навчально-реабілітаційних центрів, національно-природного парку та домогосподарств. Питання анкети спрямовані на більш глибоке вивчення стану використання компостера та елементів удосконалення технології вермикомпостування, зокрема, визначення терміну використання компостного контейнера, якими органічними відходами відбувалося його наповнення, чи використовувалася вермибіота (черв'яки) для пришвидшення процесу компостування органічних відходів, в якому напрямку був використаний готовий біогумус, чи порадять використання такого компостного контейнера своїм родичам, знайомим, а також пропозиції щодо удосконалення компостного контейнера.

Тому за результатами анкетування було визначено, що 60% закладів використовують технологію вермикомпостування вже більше 6 місяців, а 40 % опановують екологічні прийоми використання органічних в травні-червні. Склад органічних відходів, що були використані для наповнення компостера складала: відходи тваринництва (випорожнення тварин, гній, пташиний послід)– 10 %,

підстилка, після використання в місцях утримання тварин, відходи борошномельного і круп'яного виробництва, паперової промисловості – 10 %, садово-городні рештки (бадилля, бур'яни, трава, листя, тирса, солома, лушпиння соняшнику, тощо), харчові та побутові відходи мають найбільший відсоток – 80 %. Вермибіота (черв'яки) були використані у повному обсязі у всіх закладах, організаціях та домогосподарствах, що стали учасниками проекту для пришвидшення процесу компостування органічних відходів.

З огляду на широку інформаційно-просвітницьку кампанію в Мережі "Зелена Житомирщина", було виявлено додаткові потреби та надано 4 сім'ї черв'яків в 3 навчальні заклади Житомирської та Чернігівської областей та 1 домогосподарству с. Вишевичі Радомишльського району Житомирської області. За результатами проведеного анкетування, готовий біогумус планується використовуватися у 45 % випадків в якості підживлення сільськогосподарських рослин, у 35 % - для плодкових дерев та кущів, ягідних культур, а також по 10 % - для вирощування розсади та в тепличному комплексі. Стосовно розведення маточного поголів'я черв'яків для створення нових компостерів, поки що господарства не готові до даної діяльності, оскільки лише на початковому рівні освоюють технологію вермикомпостування, але в майбутньому планують займатися вермикультивуванням.

Стосовно пропозицій з удосконалення компостного контейнера, то у приватних домогосподарствах є побажання щодо збільшення розмірів компостера, у зв'язку з великими площами оброблюваних земельних ділянок і разом з тим великою кількістю органічних відходів, а 80 % організацій та закладів освіти цілковито задоволені матеріалом, розміром та будовою компостних контейнерів.

Усі учасники проектної діяльності будуть радити використовувати компостний контейнер з технологією вермикомпостування своїм родичам та знайомим, особливо сільській молоді, оскільки така технологія покращує екологічний стан природного середовища, вирішує проблему спалювання сухостою на луках, полях, в домашніх господарствах, зменшує негативний вплив на здоров'я людини, дозволяє раціонально використовувати органічні відходи, надає можливість отримати органічне добриво – біогумус, який підвищує родючість ґрунтів, є можливість проводити вермикультивування або розведення черв'яків, створювати «компостний чай», дозволяє проводити ефективно органічне позакореневе удобрення, можливість отримати органічний білок в тваринництві (використання на корм птиці, риби та ВРХ біомаси черв'яка), можливість використання в медицині та отримати додатковий дохід.

ЗЕЛЕНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО. НАВЧАЛЬНИЙ ОНЛАЙН КУРС

Традиційні підходи до ведення бізнесу негативно впливають на довкілля та природні екосистеми, що створює цілий ряд проблем. Людство потребує альтернативних шляхів розвитку, одним, і можливо єдиним, із яких є сталий розвиток, що може забезпечити не тільки виживання, а і процвітання нашого суспільства. Сталий розвиток повинен пронизувати усі сфери суспільного життя, у тому числі і підприємництво.

Зелені підприємства стають дедалі популярнішими, через ряд причин: з одного боку це – підвищення відповідальності та готовність споживачів платити більше за екологічно дружні альтернативи, з іншого – деградація довкілля та вичерпність природних ресурсів, а також постійний ріст на сировину та ресурси. Зелене підприємництво є більш вигідним як для підприємців, так і для споживачів, адже має ряд економічних, соціальних та екологічних переваг.

Разом з тим, розвиток сільських громад є пріоритетним для держави та є необхідною умовою для переходу на засади сталого розвитку. Сільські громади та громади невеликих містечок можуть стати рушійною силою у просуванні засад сталого розвитку та економічного процвітання держави в цілому, але при умові наявних знань та досвіду.

Саме тому було створено курс «Зелене підприємництво для сільських громад», метою якого є озброєння представників сільських громад знаннями та ідеями щодо започаткування власного зеленого бізнесу.

Курс знайомить слухачів із концепцією зеленого підприємництва, містить цікаві бізнес-ідеї з конкретними прикладами та описом необхідних ресурсів для старту, допомагає створити ефективний бізнес-план, консультує щодо юридичних аспектів реєстрації та ведення бізнесу в Україні, а також озброює практичними порадами для ефективного та зручного управління бізнесом.

Курс «Зелене підприємництво для сільських громад» розміщений за [посиланням](#).

Розроблено постер як покрокова інструкція у застосуванні принципів зеленого підприємництва, створення власного фермерського господарства, який доступний на [сайті Мережі](#).

ДОСЯГНЕННЯ

16 сільських жінок розширили можливості для реалізації продукції власних домогосподарств, отримали знання щодо розвитку підприємницької діяльності, зокрема продукції бджільництва, діяльності груп самопомоги в громадах

190 дітей з особливими потребами, з малозабезпечених сільських родин із шкіл-інтернатів, та садочків Житомирської області отримали екологічно чисту продукції бджолярства у вигляді наборів для підвищення імунітету та індивідуального захисту (антисептичне мило ручної роботи та маски); 400 дітей з сільських шкіл отримали маски індивідуального захисту

підтримано 150 дітей пільгових категорій (діти з інвалідністю, діти з особливими освітніми потребами, діти сироти, діти позбавленні батьківського піклування, діти з малозабезпечених сімей, діти чиї батьки є учасниками АТО, діти, батьки яких постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, діти із зони АТО, діти загиблих шахтарів);

за підтримки 4 постійнодіючих груп самоорганізації сільських жінок Житомирщини забезпечено виготовлення, пакування та передачу продукції бджільництва 110 дітям з сімей ВПО Донецької області

підтримано 8 громад Житомирщини (Вишевицька, Радомишльська, Лутівська, Вепринська, Іршанська, Вирвенська, Кмитівська, с. Велика Горбаша Черняхівського району) з питань розбудови соціальної згуртованості, самоорганізації та взаємодопомоги;

320 осіб об'єднаних територіальних громад (Вишевицької, Станишівської, Радомишльської громад) підвищили рівень знань щодо управління деградованими землями Полісся, безпечного та ефективного їх використання

76 сільських жінок, взяли безпосередню участь у популяризації екологічної технології вирощування лікарських та нішевих культур на деградованих землях Полісся

експертами Мережі ОГС "Зелена Житомирщина" проведено 8 тренінгів для представників Донецької та Луганської області, зокрема для внутрішньо переміщених осіб, в рамках програми ООН із відновлення та розбудови миру; поширено обізнаність понад 240 осіб

9 домогосподарств збільшили доходи через виробництво та реалізацію продукції місцевих жінок, що сприяє укріпленню імунітету, а також індивідуальному захисту та здоровому способу життя;

4 групи самоорганізації сільських жінок взяли активну роль у компостуванні та поширенні кращих практик землеробства в своїх громадах

поширено обізнаність близько 800 учасників (з них понад 380 представників молоді), організовано та взято участь понад 17 громадських та інформаційно-просвітницьких заходах: 4 науково-практичні конференції, 1 парламентські слухання, 6 екологічних акцій, 2 конкурси, 2 навчальні школи, 2 ефіри Українського радіо, 1 національний форум

70 учнів Вишевицького ліцею з 5-ти сел Вишевицької громади та діти з особливими освітніми потребами Вишевицької спеціальної школи взяли спільну участь у посіві та вирощуванні лікарських рослин, таких як календула, меліса та ромашка лікарська на присадибних ділянках навчальних закладів

Розширено можливості 35 представників сільської молоді у волонтерстві та лідерстві, в тому числі допомогу дітям з особливими потребами, які проживають в школі-інтернаті на території Вишевицької громади

Організовано екологічну акцію до Всесвітнього дня прибирання «World Clean up Day» для учнів Іршанської ЗОШ с. Ірша Житомирської області спільно з ОГС "Зелена Житомирщина". Учасниками заходу стали 40 учнів Іршанської ЗОШ та 30 місцевих мешканців

Започатковано постійно діючу платформу «Еколідери соціальних змін» на базі Вишевицького ліцею Житомирського району у партнерстві з Представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні FES-Ukraine, спільно з кафедрою соціальної реабілітації та соціальної педагогіки КНУ, до якої увійшли представники молоді з 5 сіл Вишевицької ОТГ, науковці Поліського університету, вчителі ліцею, місцеві підприємці

4 команди з Полісся отримали підтримку в рамках Конкурсу молодіжних екологічних ініціатив, висаджено понад 2500 дерев, виготовлено 90 екосумок

понад 25 молодіжних лідерів взяли участь у Всеукраїнському дитячому екологічному форумі "Діти за довкілля: Майбутнє обираємо Ми!"

2 відеоролики Молодіжних ініціатив увійшли до ТОП-30 Міжнародного молодіжного конкурсу відеоробіт «Відновлення балансу з природою», що проводився в рамках проекту Earthbeat та були продемонстровані під час 26-ої сесії Конференції сторін Рамкової конвенції ООН

команда "Еколідери соціальних змін" стала одним із переможців Школи соціального лідерства, реалізувала 1 соціальний проект, пройшла навчання та отримала сертифікати

розроблено 1 онлайн курс «Зелене підприємництво для сільських громад»

розроблено адаптивну технологію вирощування лікарських та нішевих рослин

технологію апробовано на 4 ділянках Житомирського Полісся, загальною площею понад 7 га за рахунок впровадження органічної технології вирощування лікарських, нішевих, сільськогосподарських культур

завдяки використанню посівів лікарських та нішевих культур закладено умови 3-4 річного використання із відновленням родючості ґрунтів, запобігання їх деградації та протидії змін клімату

в рамках руху «Компостування в громадах – молодь діє!» апробовано технологію вермикомпостування серед 10 навчальних установ та домогосподарств, закуплено необхідне обладнання та виготовлено 10 компостних ящиків, організовано майстер-класи, проведено інструктаж

з метою поширення інформації про переваги компостування та практичну діяльність в сільських школах підготовлено 1 відеоролик

ПАРТНЕРИ МЕРЕЖІ

Програма розвитку ООН

Програма малих грантів Програми розвитку ООН Глобального екологічного фонду

Міжнародний фонд «Відродження»

Фонд ім. Гайнріха Бьолля

Житомирська обласна рада

Ірпінська міська рада

Радомишльська районна рада

Малинська районна рада

Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник
Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Поліський національний університет

Інститут сільського господарства Полісся

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Житомирський агротехнічний коледж

Сарненська гімназія та Екологічний клуб "Паросток"

Чернігівський обласний педагогічний ліцей для обдарованої сільської молоді

Всеукраїнська екологічна ліга

Українське товариство охорони природи

Асоціація фермерів та приватних землевласників України в Житомирській області

Партнерська мережа «Освіта в інтересах сталого розвитку»

Ініціатива з розвитку зеленого туризму на Житомирщині

Замок Музей «Радомисль»

Українське радіо "Житомирська хвиля"

Empowered lives.
Resilient nations.

